

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Кафедра політичних наук

Специфіка використання виборчих технологій на виборах до місцевих органів влади (на прикладі місцевих виборів 2020 р. у м. Миколаїв)

АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконав:

студент VI курсу групи 631

Галузь знань: 05 «Соціально-поведінкові науки»

Спеціальність: 052 «Політологія»

Клименко Дмитро Олексійович

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент (б.в.з.) кафедри політичних наук

Соловйова Анна Сергіївна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Реалізація ідеї місцевого самоврядування для України, як країни із слабкими демократичними інститутами, це один із ймовірних шляхів створення нової політичної еліти, яка б ставила собі на меті розбудову держави на основних принципах демократії. Важливим процесом для відбору та оновлення місцевих еліт є вибори. На момент написання цієї роботи історія місцевих виборів в Україні нараховує 8 електоральних циклів, наразі ми перебуваємо у восьмому.

У той же час, з 2015 року у нашій державі почала своє існування реформа децентралізації влади, що означає передачу частини повноважень та компетенцій на місцевий рівень. Внаслідок цього, процес формування регіональних політичних груп значно прискорився, і першими його проявом стали місцеві вибори 2020 року, коли значна частина таких груп впливу сформували власні політичні проекти, що різнилися і за масштабом, і за ідейними характеристиками. Для того, щоб завоювати прихильність виборців або підтвердити свою легітимність, політичні гравці використовували різні за характером, формою та змістом виборчі технології. Через це для української політичної науки важливо виокремити та охарактеризувати основні тенденції виборів-2020, сформулювати їхній вплив на подальший розвиток суспільно-політичних процесів у нашій державі та вивчити основні помилки, які допускали політичні сили, що є важливим і для теоретичної, і для практичної частини політології.

Стан наукової розробки. Проблематика місцевих виборів 2020 року та пов'язаних із ними питань поки що не представлена в українській політичній думці, хоча вже відбуваються спроби осмислення результатів та особливостей цього електорального процесу в аналітичних матеріалах у засобах масової інформації, зокрема, у статті А. Авксентьева ««Полуоткрытые» или «полузакрытые» списки: как сработала система на местных выборах-2020».

Втім, представлену проблему можна розкласти на її складові частини, наукове осмислення яких вже можна знайти у вітчизняній політичній науці. Так, над проблемами розвитку місцевого самоврядування та особливостей процесу виборів до його органів працювали такі дослідники, як І. Антонюк, П. Ворона, А. Дейдей, І. Доля, В. Мамонова, Л. Нікітенко, О. Скрипнюк. Питання виборчих технологій, їх класифікації, форм та специфіки використання перебували у розробці у наступних українських вчених: О. Кулеба, С. Куценко, А. Рубан, С. Слободчук, О. Чубатенко, О. Шпортко.

Джерелами для вивчення проблематики використання виборчих технологій на виборах до місцевих органів влади в Україні у 2020 році стали наукові публікації українських дослідників, зібрані під час виборчої кампанії практичні (в т.ч. агітаційні) матеріали, публікації у засобах масової інформації, соціальних мережах та месенджерах, інтерв'ю з безпосередніми учасниками електорального процесу.

Об'єкт дослідження – сукупність виборчих технологій на виборах до місцевих органів влади.

Предмет дослідження становлять особливості використання виборчих технологій під час місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві.

Виходячи з актуальності теми дослідження, спираючись на праці дослідників та першоджерела, зважаючи на доцільність вивчення тематики дослідження в умовах відсутності наукових розробок, мета даної роботи полягає у виокремленні специфіки використання виборчих технологій політичними гравцями під час місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві.

Для реалізації мети дослідження передбачено такі завдання:

1. окреслити особливості розвитку законодавства у сфері виборчих систем виборів до органів місцевого самоврядування за часи незалежної історії України;

2. охарактеризувати соціально-політичний контекст в Україні і в м. Миколаєві напередодні місцевих виборів 2020 року;
3. надати класифікацію явища виборчих технологій;
4. виділити основні особливості використання класичних виборчих технологій під час виборчої кампанії восени 2020 року в Миколаєві;
5. виокремити головні тенденції до використання цифрових виборчих технологій політичними силами під час місцевих виборів у Миколаєві у 2020 році;
6. осмислити результати місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві в контексті ефективності роботи політичних сил під час виборчої кампанії;
7. ґрунтуючись на встановлених тенденціях та зроблених попередньо висновках, навести власні прогнози щодо впливу результатів місцевих виборів на внутрішньополітичну ситуацію в країні та рекомендації щодо підвищення ефективності виборчого процесу з точки зору виборчої системи та використання виборчих технологій політичними гравцями.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань дослідження було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечили проведення цілісного та ґрунтовного вивчення об'єкту і предмету дослідження.

Загальнонаукові методи узагальнення, моделювання, аналізу, синтезу й абстрагування застосовувалися для виявлення, систематизації та обробки даних, пов'язаних із різними аспектами використання виборчих технологій під час осінньої кампанії 2020 року.

Для даного дослідження пріоритетними стали такі спеціальні методи: історичний, емпіричний, частотного аналізу, порівняльний, експертного інтерв'ю.

- Історичний метод був використаний для описання контексту із подій та явищ, що передували виборчому процесу у 2020 році та вплинули на

використання політичними гравцями певних технологій та наративів у своїй діяльності;

- емпіричний метод дозволив на основі зібраної сукупності даних створити уявлення про основні шляхи використання виборчих технологій під час місцевих виборів 2020 року в Миколаєві;
- метод частотного аналізу допоміг виокремити основні меседжі політичних сил своєму та потенційному електорату, що дозволило сформулювати уявлення про їх виборчі стратегії;
- метод порівняння дозволив створити уявлення про ефективність використання виборчих технологій тією чи іншою політичною силою чи кандидатом під час виборчих перегонів 2020 року у м. Миколаєві;
- метод експертного інтерв'ю допоміг доповнити картину використання виборчих технологій під час місцевих виборів 2020 року м. Миколаєві узагальненими коментарями безпосередніх учасників виборчого процесу та сторонніх спостерігачів, що мають наукову спеціалізацію у сфері обраної тематики дослідження.

Наукова новизна дослідження. Місцеві вибори 2020 року в Україні та пов'язана з ними проблематика поки що слабо представлені у вітчизняній політичній науці. Ця дипломна магістерська робота є першою спробою систематизувати дані, отримані з відкритих верифікованих та емпіричних джерел щодо виборчого процесу 2020 року у м. Миколаєві, та на цій основі виокремити нові тенденції використання виборчих технологій із наданням оцінки ефективності використання технологій різними політичними силами під час цієї виборчої кампанії.

Результати даного дослідження можна використовувати при викладанні таких політологічних дисциплін, як «Технології політичних процесів», «Політичний менеджмент», «Загальна теорія політики», «Порівняльна політологія», «Виборчі системи держав світу», а також при практичній політичній діяльності партій, громадських об'єднань, рухів.

Апробація дослідження. Наукова робота була апробована в рамках всеукраїнської студентської наукової конференції «Могилянські читання-2020», під час якої були представлені тези на тему: «Анонімні телеграм-канали як інструмент політичної боротьби під час місцевих виборів 2020 р. в Україні», а також у рамках І-го Регіонального громадського обговорення «Політологічний марафон: нові виклики політичної науки».

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (з 117 найменувань), додатки. Основний текст роботи становить 89 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У вступі розкрита актуальність обраної теми. Визначено об'єкт, предмет, мета, основні завдання, методи, які використовувалися при дослідженні проблематики. Також обґрунтовано наукову новизну і практичне значення роботи.

У першому розділі **«Теоретико-правові засади вивчення виборчого процесу під час місцевих виборів в Україні у 2020 році»** визначаються основні чинники впливу на виборчий процес місцевих виборів-2020, у тому числі, вивчаються основні зміни законодавчого поля, зокрема, у сфері виборчої системи, а також основні види соціально-політичного контексту, в умовах якого політичні сили використовували наявні виборчі технології.

У підрозділі 1.1 *«Еволюція законодавства щодо виборчих систем під час виборів органів місцевого самоврядування: основні зміни та особливості»* розкриваються основні особливості змін до виборчого законодавства України щодо функціонування виборчої системи, за якою обирають органи місцевого самоврядування. Відзначається закономірність зміни виборчої системи головним законодавчим органом країни майже перед кожною електоральною кампанією. Також у цьому підрозділі наводиться таблиця сукупних змін виборчих систем, запропонована автором, яка допомагає відслідкувати динаміку та основні параметри впроваджуваних змін.

У підрозділі 1.2 *«Соціально-політичні реалії в Україні напередодні місцевих виборів 2020 року: історичні передумови та вплив контексту»* автором висвітлено основні тенденції впливу соціально-політичного контексту попередніх років на перебіг місцевих виборів 2020 року та використання політичними гравцями виборчих технологій. Зокрема, надається характеристика основним факторам впливу місцевого, національного та зовнішнього рівнів. Висвітлюються основні тренди цих рівнів: коливання рейтингів політичних сил та довіри до органів влади, зміни соціально-

економічного становища **населення** та функціонування незалежних процесів, що вплинули на перебіг подій.

У другому розділі **«Основні технології на місцевих виборах у 2020 році в м. Миколаїв: види, ефективність та специфіка застосування»** автором наводиться трирівнева класифікація виборчих технологій, характеризується використання різних виборчих технологій під час виборчої кампанії-2020.

У підрозділі 2.1 *«Виборчі технології: різновиди та сфери застосування»* наводяться підходи до розуміння поняття «виборча технологія» різними українськими вченими та характеризуються задачі, які виникають під час виборчого процесу та вимагають використання різної сукупності виборчих технологій. Автор пропонує власну розроблену трирівневу класифікацію виборчих технологій, яка дає змогу швидко характеризувати ту чи іншу технологію, яка використовується політичними силами під час електоральних кампаній.

У підрозділі 2.2 *«Використання класичних виборчих технологій під час місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві: основні тренди та специфіка»* було наведено основні приклади та тренди використання політичними акторами класичних виборчих технологій під час електоральної кампанії-2020 на основі зібраних емпіричних даних, верифікованих агітаційних матеріалів та публікаціях у засобах масової інформації. Висвітлено використання «білих», «сірих» та «чорних» виборчих технологій.

У підрозділі 2.3 *«Цифрові технології на місцевих виборах 2020 року у м. Миколаєві: ефективність використання та проблематика»* порівнюється використання різними політичними силами та гравцями цифрових виборчих технологій, стратегій взаємодії із власною аудиторією у соціальних мережах та основні наративи, що використовувалися партіями та кандидатами на посаду міського голови. Крім того, були виведені індекси впливу сторінки у соціальній мережі Facebook та ефективності використання SMM-технологій, які

допомогли порівняти низку показників, що стосувалися діяльності політичних гравців у сфері цифрових виборчих технологій.

У третьому розділі «Вплив місцевих виборів 2020 року на розвиток політичних процесів в Україні» надається характеристика результатам виборів-2020 та їхньому впливу на суспільно-політичні процеси у майбутньому та на використання виборчих технологій у наступних виборчих кампаніях. Автором окреслюються основні рекомендації основним політичним та державним гравцям щодо питань удосконалення виборчої системи та роботи над помилками у сфері використання виборчих технологій.

У підрозділі 3.1 «Основні результати та висновки щодо місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві» висвітлюються основні результати виборів у м. Миколаєві, надається характеристика можливим коаліціям всередині Миколаївської міської ради та порівнюється вплив цифрових технологій та виборчої системи на остаточні результати кандидатів у депутати міської ради.

У підрозділі 3.2 «Вплив результатів місцевих виборів 2020 року на внутрішньополітичну ситуацію в Україні та розвиток політичних технологій: основні прогнози, альтернативи та рекомендації» наводяться узагальнені результати проведеного експертного опитування стосовно виборчої кампанії-2020. Автор надає власні рекомендації стосовно змін у законодавство щодо виборчої системи та сфери використання виборчих технологій.

У **висновках** підсумовується наведена у розділах роботи інформація теоретичного та практичного характеру. Отримані узагальнення надають змогу сформулювати характеристику виборчої кампанії під час місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві та виокремити роль виборчих технологій у цьому процесі.

Мета роботи, яка полягала у виокремленні специфіки використання виборчих технологій політичними гравцями під час місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві є досягнутою. Поставлені завдання дослідження є виконаними.

В ході дослідження виявлено, що процес вибору, оцінки та порівняння виборчих технологій політичними гравцями для їхнього використання під час виборчої кампанії залежить від трьох параметрів:

1. виборчого законодавства, яке встановлює певну виборчу формулу та регламентує діяльність з організації, проведення та участі у виборах;
2. політичної традиції, що означає наявність певних усталених норм, неформальних правил та закономірностей використання окремих, чи низки технологій під час виборчого процесу політичними акторами;
3. соціально-політичного контексту, який характеризує середовище, в якому політичні гравці мають намір використовувати виборчі технології.

Найбільш дієвими виборчими технологіями цієї виборчої кампанії були: створення іміджу кандидата та партії, робота із медіа та інформаційні кампанії у класичних медіа, дебати, кампанія «від двору до двору», що проводилася саме кандидатами, живе спілкування кандидата із виборцями (офлайн та онлайн), наративи об'єднання та успішних кейсів.

Не спрацювали під час цієї виборчої кампанії повністю або частково: масована друкована агітація, зовнішня реклама, перформанси, чорний PR, реклама у соціальних мережах, наративи заперечення, концентрація уваги на особі лідера, а не його діяльності тощо. Водночас ефективність використання певної частини технологій, що визначаються як чорні або сірі, доволі складно виявити через закритість інформації щодо їх використання. Однак виборча кампанія, що минула, не дає підстав вважати їхню роль значною.

Кінцеві результати голосування та отримані партіями мандати дають можливість говорити, що для більшості кандидатів, що намагалися використовувати цифрові технології у рамках власної кампанії, вплив характеристик виборчої системи на отримані показники був більшим за вплив нових інструментів.

За результатом дослідження, автором висловлюються рекомендації щодо покращення виборчої системи та використання виборчих технологій

політичними гравцями. Для того, щоб адекватно відповідати на вимоги часу та контексту, політичним силам у майбутньому необхідно кардинально переглянути старі виборчі стратегії.

ПУБЛІКАЦІЇ:

1. Клименко Д. Анонімні телеграм-канали як інструмент політичної боротьби під час місцевих виборів 2020 р. в Україні / Д. Клименко. // Могилянські читання – 2020: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти: тези XXIII Всеукр. наук.-практ. конф., [Миколаїв], 16-20 листопада 20250 р. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Чорноморський національний університет ім. П. Могили», Миколаїв. від-ня ЧНУ ім. П. Могили. – Миколаїв, 2020. – С. 67–69.

АНОТАЦІЯ

Клименко Д. О. Специфіка використання виборчих технологій на виборах до місцевих органів влади (на прикладі місцевих виборів 2020 р. у м. Миколаїв)

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2021.

Місцеві вибори 2020 року стали важливим явищем у процесі розвитку та становлення регіональних груп інтересів та закріпили основні постулати розпочатої у 2015 році реформи децентралізації. Визначними особливостями цієї виборчої кампанії стали переплетіння різних сукупностей факторів: місцевих, національних та зовнішніх (тобто таких, на які не мали вплив політичні гравці).

У такому складному контексті, поряд із появою нових цифрових тенденцій у сфері політики та комунікації, різні партії по-різному підійшли до використання виборчих технологій під час електоральної кампанії-2020, як це можна побачити на прикладі виборчої кампанії-2020 у м. Миколаєві.

Автором проведена робота із збору, систематизації та опису емпіричних даних стосовно використання виборчих технологій політичними акторами під час місцевих виборів 2020 року у м. Миколаєві, проведена низка міні-досліджень стосовно порівняння ефективності використання нових цифрових технологій кандидатами та оцінка впливу цих технологій та особливостей нової виборчої системи на отримані кандидатами результати.

За результатами проведеної роботи були наведені рекомендації щодо змін у законодавче поле та специфіку використання виборчих технологій політичними силами, а також були виокремлені технології, які мали ефект під час кампанії, та ті, ефективність яких не була підтверджена.

Ключові слова: місцеві вибори 2020 року в Україні, виборчі технології, виборча система, виборчий процес.

ABSTRACT

Klymenko D. O. Specifics of use of electoral technologies in local elections (using the 2020 local elections in Mykolaiv as an example)

This diploma paper is for Master's degree acquisition. Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2021.

The 2020 local elections became an important phenomenon in the process of development and formation of regional interest groups and consolidated the basic postulates of the decentralization reform that had started in 2015.

The conjunction of different sets of factors – local, national and external ones (i.e. those that were not influenced by political players) – have become distinctive features of this electoral campaign.

In this challenging context, along with the emergence of new digital trends in politics and communication, different parties approached use of election technologies in different ways during the 2020 electoral campaign, as can be seen from the example of the 2020 electoral campaign in Mykolaiv.

The author of this paper has collected, systematized and described empirical data on use of electoral technologies by political actors during the 2020 local elections in Mykolaiv, as well as has conducted a series of mini-studies to compare the effectiveness of use of new digital technologies by candidates, and has evaluated the impact of those technologies and features of the new election system on the results obtained by candidates.

The results of this paper have been used to make recommendations on changes in the legislative field and specifics of use of election technologies by political forces, as well as to identify those technologies that had had an effect during the campaign and those which effectiveness had not been proven.

Key words: the 2020 local elections in Ukraine, electoral technologies, electoral system, electoral process.